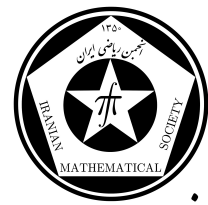

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه
گاوزنگ، زنجان

پاسخ سوالات آزمون نوبت دوم
چهل و پنجمین مسابقه ریاضی دانشجویی کشور
جلسه دوم ۱۴۰۲/۴/۲۸

انجمن ریاضی ایران

۷) ثابت کنید با دو قرص به شعاع کمتر از ۱ نمی‌توان قرصی به شعاع ۱ را پوشاند. (منظور از قرص، گوی بسته در $\mathbb{R}^2$ است.)

پاسخ: فرض کنید که این کار امکان‌پذیر باشد. اشتراک قرص به شعاع کوچکتر از ۱ با دایره به شعاع ۱ یک کمان است. اگر دو قرص با شعاع کمتر از ۱ قرص بزرگتر را بپوشانند حداقل یکی از آنها باید شامل یک نیم‌دایره به شعاع ۱ باشد یعنی باید شامل دو نقطه متقاطع و در نتیجه به فاصله ۲ باشد که غیرممکن است.

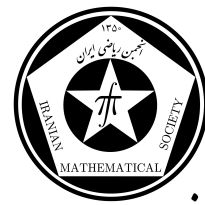
کانال تلگرام مسابقات دانشجویی @IMCUS

کانال انجمن ریاضی ایران @IranianMathematicalSociety

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه
گاوزنگ، زنجان

پاسخ سوالات آزمون نوبت دوم
چهل و پنجمین مسابقه ریاضی دانشجویی کشور
جلسه دوم ۱۴۰۲/۴/۲۸

انجمن ریاضی ایران

۸) تابع $f: \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$ تحلیلی و برای هر $z \in \mathbb{C}$ ، $f(z) = f(z - z^2)$ ثابت کنید f یک تابع ثابت است.

پاسخ: به برهان خلف فرض کنید f تابعی ثابت نباشد. پس $f(z) - f(0)$ که تابعی تحلیلی است که برای ورودی $z = 0$ مقدار صفر می‌گیرد. چون f ثابت نیست، عدد صحیح $k \geq 1$ و تابع تحلیلی g وجود دارد که $g(0) \neq 0$ و $f(z) - f(0) = z^k g(z)$ در این صورت تساوی صورت مسأله به شکل زیر در می‌آید

$$f(0) + z^k g(z) = f(0) + (z - z^2)^k g(z - z^2).$$

با کم کردن $f(0)$ از طرفین رابطه بالا و تقسیم بر z^k خواهیم داشت

$$g(z) = (1 - z)^k g(z - z^2).$$

اگر از طرفین رابطه اخیر که توابعی تحلیلی بر حسب z هستند مشتق بگیریم، داریم

$$g'(z) = (1 - z)^k (1 - 2z)g'(z - z^2) - k(1 - z)^{k-1} g(z - z^2)$$

که با جای گذاری $z = 0$ به فرم زیر در می‌آید

$$g'(0) = g'(0) - kg(0).$$

که نتیجه می‌دهد $kg(0) = 0$ که با توجه به $k \geq 1$ و $g(0) \neq 0$ تناقض است. این تناقض نشان می‌دهد f باید تابعی ثابت باشد.

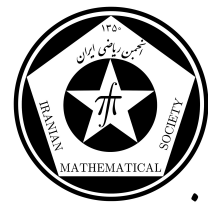
کانال تلگرام مسابقات دانشجویی @IMCUS

کانال انجمن ریاضی ایران @IranianMathematicalSociety

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه
گاوزنگ، زنجان

پاسخ سوالات آزمون نوبت دوم
چهل و پنجمین مسابقه ریاضی دانشجویی کشور
جلسه دوم ۱۴۰۲/۴/۲۸

انجمن ریاضی ایران

۹) فرض کنید A یک ماتریس مربعی با درایه‌های حقیقی است به طوری که ماتریس $A + A^t$ خودتوان باشد. ثابت کنید مجموع همه درایه‌های A عددی نامنفی است. (ماتریس B را خودتوان گوئیم هرگاه $B^t = B$).

پاسخ: قرار دهید $A = (a_{ij})$ و $B = A + A^t$. لذا $B^t = B$ ، از طرفی طبق فرض مسئله $B^t = B$. بنابراین $BB^t = B$. حال اگر $B = (b_{ij})$ و $v_1, \dots, v_n$ بردارهای سطری B باشند آنگاه

$$\sum_{i,j} a_{ij} = \frac{1}{4} \sum_{i,j} b_{ij} = \frac{1}{4} \sum_{i,j} \langle v_i, v_j \rangle = \frac{1}{4} \langle \sum_i v_i, \sum_j v_j \rangle = \frac{1}{4} \left| \sum_i v_i \right|^2 \geq 0.$$

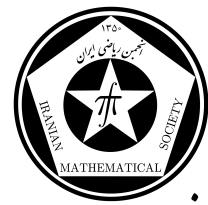
کانال تلگرام مسابقات دانشجویی @IMCUS

کانال انجمن ریاضی ایران @IranianMathematicalSociety

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه
گاوزنگ، زنجان

پاسخ سوالات آزمون نوبت دوم
چهل و پنجمین مسابقه ریاضی دانشجویی کشور
جلسه دوم ۱۴۰۲/۴/۲۸

انجمن ریاضی ایران

۱۰) ثابت کنید دنباله $\alpha_1, \alpha_2, \dots$ از اعداد $\{-1, +1\}$ وجود دارد به طوری که اگر برای $n \geq 1$ تعریف کنیم $x_n = \alpha_1 + \frac{\alpha_2}{2} + \dots + \frac{\alpha_n}{n}$ آنگاه مجموعه $\{x_n \mid n \geq 1\}$ در $\mathbb{R}$ چگال است.

پاسخ: فرض کنید $I_1 = (a_1, b_1), I_2 = (a_2, b_2), \dots$ همه بازه‌های باز در اعداد حقیقی باشند که هر دو سر آن‌ها اعداد گویا است (این بازه‌ها به دلیل شمارا بودن اعداد گویا، شمارا هستند). طول بازه I_i را با ℓ_i نمایش می‌دهیم. نشان می‌دهیم می‌توان دنباله $\alpha_1, \alpha_2, \dots$ از ± 1 و زیردنباله $n_1 \leq n_2 \leq n_3 \leq \dots$ از اعداد طبیعی را به گونه‌ای انتخاب کرد که برای هر $k \in \mathbb{N}$

$$x_{n_k} = \sum_{j=1}^{n_k} \frac{\alpha_j}{j} \in I_k.$$

اثبات این حکم به وضوح حکم مسأله (چگال بودن $\{x_1, x_2, \dots\}$) را نتیجه می‌دهد. دنباله‌های $(\alpha_i)_{i=1}^{\infty}$ و $(n_i)_{i=1}^{\infty}$ را به شکل استقرایی می‌سازیم. به این صورت که فرض کنید $n_{k+1} = n_k$, $x_{n_k} \in I_{k+1}$ اگر $x_{n_i} \in I_i$ برای هر $i \leq k$ تعیین شده باشد به طوری که برای هر $k+1$ برآورده می‌کند. اگر $x_{n_k} \leq a_{k+1}$ ابتدا عدد $m > m_k$ را به گونه‌ای می‌یابیم که $\frac{1}{m} < \ell_{k+1}$ و $\alpha_{n_{k+1}}, \dots, \alpha_m$ را برابر -1 تعریف می‌کنیم. با این شکل تعریف، حتماً $x_m \leq a_{k+1}$ حال n_{k+1} را کوچک‌ترین عدد طبیعی می‌گیریم که

$$\frac{1}{m+1} + \frac{1}{m+2} + \dots + \frac{1}{n_{k+1}} > a_{k+1} - x_m. \quad (*)$$

از آن جا که سری $\sum_{j=m+1}^{\infty} \frac{1}{j}$ واگراست عدد n_{k+1} با این خاصیت وجود دارد. ادعا می‌کنیم $x_{n_{k+1}} \in I_{k+1}$ اولاً طبق (*),

$$x_{n_{k+1}} = x_m + \sum_{j=m+1}^{n_{k+1}} \frac{1}{j} > x_m + (a_{k+1} - x_m) = a_{k+1},$$

و چون n_{k+1} کوچک‌ترین عددی است که خاصیت (*) را دارد

$$\frac{1}{m+1} + \frac{1}{m+2} + \dots + \frac{1}{n_{k+1}-1} \leq a_{k+1} - x_m,$$

که چون $\frac{1}{n_{k+1}} < \frac{1}{m} < \ell_{k+1}$ نتیجه می‌دهد

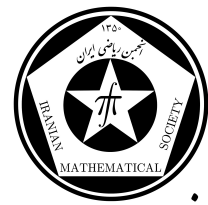
کانال تلگرام مسابقات دانشجویی @IMCUS

کانال انجمن ریاضی ایران @IranianMathematicalSociety

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه
گوازنگ، زنجان

پاسخ سوالات آزمون نوبت دوم
چهل و پنجمین مسابقه ریاضی دانشجویی کشور
جلسه دوم ۱۴۰۲/۴/۲۸

انجمن ریاضی ایران

$$x_{n_{k+1}} = x_m + \sum_{j=m+1}^{n_{k+1}-1} \frac{1}{j} + \frac{1}{n_{k+1}} < x_m + (a_{k+1} - x_m) + \ell_{k+1} = a_{k+1} + \ell_{k+1} = b_{k+1},$$

و اثبات $x_{n_{k+1}} \in I_{k+1}$ به اتمام می‌رسد.

اثبات در حالت $x_{n_k} \geq b_{k+1}$ نیز کاملاً مشابه است. ابتدا $\alpha_{n_{k+1}}, \dots, \alpha_m$ را برابر $+1$ تعریف می‌کنیم ($\frac{1}{m} < \ell_{k+1}$). سپس α_i های بعدی را برابر -1 تعریف می‌کنیم تا به اندیس مناسبی مثل n_{k+1} برسیم که $x_{n_{k+1}} \in I_{k+1}$. با توجه به این که با انتخاب هر علامت -1 مقدار x_i به اندازه عددی کم‌تر از ℓ_{k+1} کوچک می‌شود و همچنین با توجه به واگرا بودن سری $\sum_{j=m+1}^{\infty} \frac{1}{j}$ حتماً چنین اندیس n_{k+1} یافت می‌شود.

کانال تلگرام مسابقات دانشجویی @IMCUS

کانال انجمن ریاضی ایران @IranianMathematicalSociety

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه
گاوزنگ، زنجان

پاسخ سوالات آزمون نوبت دوم
چهل و پنجمین مسابقه ریاضی دانشجویی کشور
جلسه دوم ۱۴۰۲/۴/۲۸

انجمن ریاضی ایران

(۱۱) فضای $\mathbb{R}^n$ با متر اقلیدسی d را در نظر بگیرید. فرض کنید x یک بردار تصادفی در $\mathbb{R}^n$ است که هر مولفه آن به طور مستقل با احتمال $\frac{1}{2}$ برابر ۱ و با احتمال $\frac{1}{2}$ برابر -۱ است. فرض کنید W یک زیرفضای k بُعدی از $\mathbb{R}^n$ باشد. مطلوب است محاسبه امید ریاضی $(\text{dist}(x, W))^2$ که در آن $\text{dist}(x, W) = \inf\{d(x, y) : y \in W\}$.

پاسخ: فرض کنید که P ماتریسی باشد که x را روی W تصویر می‌کند. دقت کنید $P^2 x = Px$ و می‌توان ثابت کرد که $\text{Im}(P) + \text{Ker}(P) = \mathbb{R}^n$ و $P = P^t$. همچنین رتبه $\text{Im}(P)$ برابر k است. چون $Pw = w$ برای هر عضو $w \in W$ و برای هر عضو v متعلق به زیر فضای عمود $W^\perp$ در $\mathbb{R}^n$ ، یعنی $Pv = 0$. بنابراین P دارای k مقدار ویژه ۱ و $n - k$ مقدار ویژه ۰ است. بنابراین $\text{trace}(P) = \sum_{i=1}^n P_{ii} = k$.

امید ریاضی مساله به شکل زیر محاسبه می‌شود. اگر $x = (x_1, \dots, x_n)$ یک بردار تصادفی با طول n و با درایه‌های ± 1 در فرض مساله باشد، آنگاه

$$\begin{aligned} \mathbb{E}(\text{dist}(x, W)^2) &= \mathbb{E}((d(x, Px))^2) \\ &= \mathbb{E}((x - Px) \cdot (x - Px)) \\ &= \mathbb{E}(x^t x - x^t P^t P x) && \text{از تعریف ضرب داخلی} \\ &= \mathbb{E}(x^t x - x^t P^2 x) && \text{چون } P^t = P \\ &= \mathbb{E}(x^t x - x^t P x) && \text{چون } P^2 = P \\ &= \mathbb{E}\left(\sum_{i=1}^n x_i^2 - \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n x_i P_{ij} x_j\right) \\ &= \sum_{i=1}^n \mathbb{E}(x_i^2) - \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \mathbb{E}(x_i P_{ij} x_j) && \text{خطی بودن امید ریاضی} \\ &= n - \sum_{i=1}^n P_{ii} && \text{از توضیح پایین} \\ &= n - k && \text{چون } \sum_{i=1}^n P_{ii} = k \end{aligned}$$

دقت کنید که اگر $i \neq j$ داریم $\mathbb{E}(x_i P_{ij} x_j) = P_{ij} \mathbb{E}(x_i) \mathbb{E}(x_j) = 0$ و اگر $i = j$ داریم

$$\mathbb{E}(x_i P_{ij} x_j) = P_{ii} \mathbb{E}(x_i^2) = P_{ii}.$$

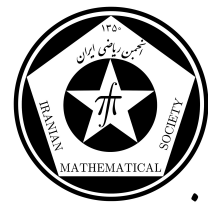
کانال تلگرام مسابقات دانشجویی @IMCUS

کانال انجمن ریاضی ایران @IranianMathematicalSociety

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه
گوازنگ، زنجان

پاسخ سوالات آزمون نوبت دوم
چهل و پنجمین مسابقه ریاضی دانشجویی کشور
جلسه دوم ۱۴۰۲/۴/۲۸

انجمن ریاضی ایران

۱۲) فرض کنید R یک دامنه (حوزه) صحیح باشد به طوری که هر چندجمله‌ای تکین در $R[x]$ یک ریشه در R داشته باشد و P و Q دو ایده‌آل اول در R باشند. برای هر $a, b \in R$ که $ab \in P+Q$ ثابت کنید $a \in P+Q$ یا $b \in P+Q$.

پاسخ: طبق فرض، عناصر $p \in P$ و $q \in Q$ وجود دارند که $ab = p + q$. قرار دهید

$f(x) = (x-a)(x-b) - p = x(x-(a+b)) + q$. طبق فرض $f(x)$ ریشه‌ای مثل α در R دارد یعنی $f(\alpha) = 0$. در این صورت $(\alpha - b)(\alpha - a) = p \in P$ و چون P ایده‌آل اول است پس $\alpha - a \in P$ یا $\alpha - b \in P$. همچنین $\alpha(\alpha - (a+b)) = -q \in Q$ و چون Q نیز ایده‌آل اول است $\alpha \in Q$ یا $\alpha - (a+b) \in Q$. پس یکی از چهار حالت زیر اتفاق می‌افتد:

$$(1) \quad a = \alpha - (\alpha - a) \in P + Q \text{ در این صورت } \alpha \in Q \text{ و } \alpha - a \in P$$

$$(2) \quad b = \alpha - a - (\alpha - (a+b)) \in P + Q \text{ در این صورت } \alpha - (a+b) \in Q \text{ و } \alpha - a \in P$$

$$(3) \quad b = b - \alpha + \alpha \in P + Q \text{ در این صورت } \alpha \in Q \text{ و } \alpha - b \in P$$

$$(4) \quad a = \alpha - b - (\alpha - (a+b)) \in P + Q \text{ در این صورت } \alpha - (a+b) \in Q \text{ و } \alpha - b \in P$$

بنابراین حکم ثابت می‌شود.

کانال تلگرام مسابقات دانشجویی @IMCUS

کانال انجمن ریاضی ایران @IranianMathematicalSociety